

Čista glasba valovanja

**Andrej Zdravič bo prejel nagrado
Prešernovega sklada za video V steklu reke**

Filme je začel ustvarjati leta 1973, takrat se je tudi vpisal na newyorško državno univerzo v Buffalu (Center for Media Study), kjer je najprej študiral medije. To je bil tedaj edini center v ZDA, poleg San Francisco Art Instituta, ki je bil bolj odprt za eksperimentalne študije. Nato je sprva ustvarjal v New Yorku, pozneje pa ga je ustvarjalni nemir (iskanje valov oceana) zvil na zahodno ameriško obalo, kjer je v 80. letih v muzeju znanosti, umetnosti in človeške percepcije (Exploratorium) v San Franciscu nadaljeval svoje projekte.

Na univerzi v Buffalu je končal tudi magisterij, sicer pa je med bivanjem v New Yorku delal »univerzo življenja«, kot pravi. »To so bila razburljiva, dinamična leta tako v širšem umetniškem dogajanju kot tudi zame osebno. Moral sem se sam preživljati, opravljati sem razna, pogosto fizična dela, nato pa so me vabili na univerze in druge inštitute kot predavatelja, vodjo seminarjev ipd.« Marsikje so mu ponudili tudi stalnejšo zaposlitev, vendar ni želel rešitve v podobi udobnega univerzitetnega zaledja. Ni se želel »zasedeti«, prepričan je, da mora biti vedno na prepihu. Vse premike v njegovem življenju je narekovalo delo oz. vizija tistega, kar je hotel ustvariti. Nenehno se je soočal z vprašanjem doma, do-

sih je nastal tudi Waterbed, njegov prvi 16-milimetrski film. Že kot nekajletni otrok je mnogo ur prebil v iskanju med valovi, iskanju frekvenc. Radio mu je tedaj vzbujal veliko fantazije, kar je lahko pozneje, v gimnazijskih letih in kot študent prvega letnika na Filozofski fakulteti v Ljubljani, tudi »praktično okusil«, ko je delal na Radiu Študent kot tonski tehnik. Z družino so bili nenehno na poti, kar je pomembno zaznamovalo njegovo življenje in delo. Zadnja leta osnove šole in prvi razred gimnazije je zaključil v Alžiru.

V enem od intervjujev s Stojanom Pelkom je dejal, da ga (na splošno) zanimajo izpovedi o energijah v gibanju. Namenoma se izogiba trikom v sili ... Mogoče gre to pripisati vplivu zen

polje ustvarjanja se ves čas stika s poljem znanosti, ki ga je vedno privlačevala, z njeno pomočjo je izoblikoval poglede na svet, fenomene in početje sploh.

Opus Andreja Zdraviča je bil predstavljen na štirih retrospektivah – v Nemškem filmskem muzeju v Frankfurtu (1987), v Filmskem arhivu v New Yorku (1991), Centru Georges Pompidou v Parizu (1994) in nazadnje še v slovenskih ustanovah, Cankarjevem domu in Slovenski kinoteki v Ljubljani (1996). »S sliko bom vsekakor nadaljeval«, je tedaj izjavil, »vendar bi si rad več časa vzel samo za zvok ..., iščem neke zametke, neke potencialne, kapsule glasbenih oblik v vsakdanjih zvokih, v zvočnih slojih.«

Jelka Šutej Adamič

kler ni zaključil, da je tisto, kar ustvarja, njegov dom, zato se le med delom počuti domačega in je vseeno kje.

K filmu ga je vodila dvojna strast, strast do glasbe in do narave, ki je za vedno zaznamovala njegovo delo. Na številnih potovanjih je pobljže raziskoval spektakularne pojave planeta in tako na novo odkrival nedolžnost pogleda skozi povzdigovanje naravnih elementov v čustveni leitmotiv. Bojan Štih je o njegovih dveh filmih o oblakih in oceanu poetično zapisal, da »Zdravič gleda in opazuje oblake, kakor da bi bil tudi on sam oblak. Zdravič se noče postaviti v razmerje do oblakov kot človek tehnike, ki je opremljen s kamerami in številnimi pripomočki takšnega ali drugačnega značaja. Ne, on ostane kar oblak med oblaki ... Zdravič je kajpada pesniška duša, v njej ni prostora za t. i. dokumentarni slog, ki poskuša opisati naravo in njene metamorfoze.«

Od glasbe do filma

Poudarja, da k filmu prihaja od »glasbe, ki je prav gibanje skozi čas«. Glasba je zanj najvišja umetnost. Ko montira sliko, sliši zvok v glavi. Zvok je gibal njegovega filma. Nima scenarija, začne z intuicijo. Prišel je na idejo, da bi moral s kamero plesati. Z glasbo v uče-

budizma, ki je zelo čista stvar. Videti magijo v popolni preproščini realnosti. Haiku. Kamero še vedno razume kot glasbeni instrument, kot ekspresiven element, kot en mah roke, kot performans. Svoje filme deli na dve skupini: eni se rodijo iz spontanih srečanj z okolji, predmeti in snovjo (ti so bolj ali maj zmontirani že kar v kameri), drugi pa so rekonstruirani filmi.

Odkrivanje človeškega telesa

Fascinirala ga ni le voda, temveč tudi notranjost človeškega telesa; svet kirurgije sta mu odprla oče kirurg in Harry Buncke, pionir na področju mikrokirurgije v ZDA. Oče mu je približal misterij funkcije telesa in tudi, kaj pomeni v širšem filozofskem smislu za naš obstoj, z očetovim prijateljem Bunckejem pa je sodeloval v San Franciscu in z njim posnel pet polurnih filmov za potrebe strokovnjakov ter film iz lastne perspektive, za široko publiko, Anastomosis. Šest let je ustvarjal v muzeju znanosti, umetnosti in človeške percepcije v San Franciscu, kjer je zasnoval produkcijski video studio in se usmeril v nekatere specialne projekte, med drugimi v instalacijo Water Waves. Prav v tem centru je imel priložnost razviti tip instalacije, ki je na ogled tudi v muzeju v Trenti. Njegovo

Delo, 5.2.99